

hostem consequens est, 48) ut hosti in hostem liceant omnia, sine quibus ille jus suum obtinere non posset. Id liceat? vero quem obtinere numquam possit, nisi hostem in eum statum redigat, ut vel non possit, vel nolit amplius hostilem animum ostendere: 49) hostem quisque suum et vi, et dolis, recte adgreditur, 50) sternit, 51) spoliat personis rebusque qualibuscumque, 52) cessantibus omnibus officiis humanitatis, quibus hostis noster adversus nos fieri posset validior. (Lib. I. §. CCVIII. 14. *) Quin 53) ne injustum quidem dixeris hostem, veneno utentem, vel percussores immixtentem quamvis illum contra mores gentium humiorum, quos RATIONEM BELLI vocant, egisse, recte dixeris.*)

*) Dissentit quodammodo Crotius de jure belli et paci. III. 4: 15. et XVIII. Sed non statim, qua magnitudinis animi laudem ferunt, ita sunt comparata, ut omissa pro injustis habeantur. Venenis non uti solent gentes humaniores: at utuntur Turcae, Tattari, aliquae populi orientales, qui calai et sagittas venenis inficiunt. Hos ergo parum humanos, at non ideo injustos dixeris, quia hosti in hostem omnia licent. Ita recte ad animi magnitudinem referunt, quod Coss. Romani ad Pyrrhum regem scripsierunt: Nobis non placet prelio, aut premio, aut dolis pugna. Gell. Noct. Attic. III. 8. At ideo non dixeris injustum in facinus Ehudis, percutientis Eglonem, Jud. IV. 20, sequ. vel Jaelis, tempora Sissage, clavo transigentis, Jud. IV. 21. veli Juditha, Holofernem obtruncantis. Præterea mores gentium, quæ reliquis humaniores videri volunt, aliquando parum absunt ab adulacione. Qua de re illustr. Bynkersh. Quest. jur. publ. I. 3. p. 17. Adeo adulandi ferax fuit seculum præteritum, et hoc nostrum, ut principes negue adulatio[n]is obliviscantur inter ipsa arma. Unde nunc ho-

Ad §. 201.

Et vi, et dolis. Dolis nempe bonis, uti postea in §. 202. schol. hoc est stratagematis, et aliis belli artibus, quæ ex communi disciplina fiunt, ad eludentes hostes, non vero perfidiis, mendaciis, aut deceptionibus.

hostes hostibus precantur omnia prospera, seque invicem vocant amicos, et hostium damno quasi indolent. Atque ita est in Epistolis Ordinum generalium ad Angliæ Regem 10. Jul. 16. Sept. et 26. Nov. MDCLXVI. et rursum Angliæ regis ad Ordines generales. 4. Ang. et 4. Octob. MDCLXVI. Quamvis autem utriusq[ue] hanc temporis in mutuam perniciem accingerentur: attamen inter jus belli et officia amicitiae satis convenire scribunt Ordines, d. epistola 10. Jul. 1666. Quin et Gallorum rex, qui tunc quoque bellum gerebat contra Anglorum Regem, anno 1666. ad eum misit legatum, qui conflagrationi urbis Londinensis induceret. Humanitatem, clementiam, pie-tatem, ceteraque animi magni virtutes in bello exercere gloriosum est, sed oppido putidum, solis verbis ludere. Quid enim, nisi verbis ludis, quum indoles conflagrationi urbis, quam ipse cuperes incendere? En ergo humanitatis specimina. An ideo his injustiorem dixeris G. P. Popilium Lanatem, qui salutatus ab Antiocho rege, eum, nisi amicum, resalutare voluit, et ne dextram quidem à Rege hoste porrectam prehendere noluit? Polyb. Excerpt. legar. Cap. XCII. Liv. XLV. 12. Duriuscula hæc sunt, at non injusta tam, immo aliquanto minus indecora, quam hostiles illæ blanditiae.

§. CCII.

Quum vero adversus hostem tantum vi et dolis uti liceat: (§. CCI. 49,) consequens est, 54) ut idem non liceat adversus eum, quocum paciscimur, quippe cui tunc, non tamquam hosti, sed tamquam pacienti nobiscum, fidem damus. *) Ex quo patet, decipere turpissimam esse eorum perfidiam, qui inducias, liceat? sive breves, sive diurnas, tempore nondum elapsi, rumpunt: quamvis 56)) interea actus mere defensivos recte suscipere utramque partem, omnino verum sit. Pufend. de jure nat. et gent. VIII. 7. 10. Nec magis 57) excusanda est eorum perfidia, qui leges de ditionis, vel 58) pacta de seculo commeatū, vel 59) quæ de redimendis captivis ineuntur; turpiter violent, hic quoque hosti in hostem omnia licere, stolidè persuasi.

*) Recte ergo dolum bonum, quo hostes circumveniuntur, à perfidia discrevit. Agesilaus apud Plutarchum in vita p. 600. ubi hoc elegans ejus dictum memoratur:

Non iij

οὐ σπεστέρων ἀδικῶν, τὸ δὲ οὕτων οὐ καταγορῶν διὰ τὴν παραγόμενα τὸν πολεμίον, οὐ πενθεῖ τὸν θάνατον, οὐδὲν οὐδὲν πολεμάντι, οὐδὲν τὸ μήτρας αἰτεῖν καρδιῶν οὐτί. Fidem in fidere fallere, nihil aliud esse, quam Deos contempnere: hostium vero circumventiones non cum justitia modo, sed et cum laude, et jucundo conjunctam esse compendio. Quid si vero hostis antea fidem fefellerit: an non licet, data occasione, par pari referre? Non videtur. Quamvis enim perfidia paciscentis unius alterum obligatione liberet: (Lib. I. §. CCCCXIII. *) id tamen intelligendum est de eodem pacto bilaterali, cuius conditioni alter ex sua parte non satisfecit. Si vero cum eo, qui pacto non stetit, de novo paciscor: tunc remississe videor p̄iorem perfidiam, ac proinde obligatus sum ad fidem servandam.

§. CCIII.

Quid licet aduersus ailios non hostes? Ex eodem axiomate colligimus, 60) non posse quemquam jure belli adversus amicos uti, eo obtentu, quod periculum sit, ne hostis ejus castella, munimenta, portus, sit occupaturus: 61) nec magis licere hostes vel eorum naves intra territorium, vel portus amici populi cädere, vel capere, si hi non data opera illis receptum dent, quia hæc vis cum injuria populi amici, cuius territorium vel portus vi introi-
tur, conjuncta est. V. A. Corn. van Bynkershoek Quæst. jur. publ. I. 8. Contra 62) nihil obstare, quo minus eos, qui hostem nostrum armis, commeatu, tormentis, similibusque rebus juvant, vi prohibeamus, et res istas pro commissis habeamus: *) Idem ibid. Cap. IX. sequ. quamvis 63) ipsa omnino æquitas suadere videatur, ne promiscue merces licitæ cum illicitis; res amicorum cum hostilibus, in commissum cadant. Idem I. 2. sequ. quocum jungenda dissertatio nostra de navibus ob mercium illicitarum vecturum commissis.

*) Concedit hoc et Grotius Lib. III. Cap. XVII. §. III.
sed addita restrictione , nihil facere debere eos , qui à
belo abstinent , quo validior fiat is , qui improbam fort
causam , aut quo justum bellum gerenii motus impediatur.
Sed quum is , qui neutrarum partium est , quæstionem
hanc , uter justum , injustumve bellum gerat , non possit

prætere ad arbitrium suum, et veluti judex sedere, contra ea vero is, qui neutrarum partium est, nullatenus interpunere se debeat bello: Liv. XXXV. 48. facile patet, huic restrictioni locum non esse. Vid. V.A. Corn. van Bynkersh.

Quæst. jur. publ. I. 9. p. 69.

§. CCIV.

Supra ostendimus , hostem ab hoste et personis et
rebus jure spoliari . (§. CCI. 51.) Ex eo vero patet , 64.)
victoris in arbitrio esse malitiae personas captas in ser-
vitutem rapere , an , quod hodie plerumque inter gentes
Europaeas observari novimus , tamdiu custodiantur , do-
nec vel permutentur cum aliis , vel , soluto lytro , redi-
mantur . 65.) Res quoque hostium , tum mobiles , tum
immobiles , tum corporales , tum incorporales cedere
victori , et 66.) mobiles quidem simul ac in praesidia
victoris perlatæ 67.) immobiles et reliquas , ex quo oc-
cupatæ fuerint : quamvis 68.) firmam harum non esse
possessionem , priusquam super illis , inita pace , fuerit
transactum , 69.) mobiles vero æque ac personas et fun-
dos , recuperatos , vel in pristinam libertatem sese vin-
dicantes , jure postliminii gaudere , facile unusquisque
intelligat . *)

*). Multæ hic occurrunt quæstiones speciales apud Crot. III.
5. sequ. Pufend. de jure nat. et gent. VIII. 6. 20. sequ. veluti,
quomodo res bello captæ adquirantur? an et incor-
porales? an et actiones et credita? quomodo recuperen-
tur? an et quibusnam in rebus locus sit juri postli-
minii? Sed quum pleraque hæc potius ex moribus gen-
tium decidi soleant, quædam etiam ex principiis hæc-
tenus explicatis facile possint explicari: illis immorari
nolumus. Solide suo more et hæc tantum non om-
nia exposuit V. A. Corn. van Bykersh. ibid. Lib.
I. Cap. IV. sequ.

§. CCV

Sic justum bellum est, quoties gentes liberæ inter se, juris persequendi caussa, vi dolore certant vel propositum certandi retinent. (Lib. I, §. CCXCV.) Itaque lia-

70) si non inter ipsas gentes et civitates incidit controversia, sed, ob denegatam civi nostro justitiam, personis aut rebus alterius reipublicae, alias amicæ, ci-vium manus injicimus: hoc non belli sed REPRESSA-LIARUM *) nomine venit: quamvis, 71) quum hujusmodi exsequutio facile possit bello occasionem dare, eam non à quovis privato, sed ex decreto summorum imperantium, fieri debere, nec 72) ulterius extendendum esse, quam ut civi nostro, cui jus dictum non est, satisfiat, facile unusquisque intelligat.

*) Ita vocari coepit illud jus, ex quo invaluit. Veteres enim id ignorarunt, adeoque nec vocabulum suppeditat Latina lingua, quod ejus indolem exprimat. V. A. Corn. van Bynkersh. *ibid.* I. 24. Ejus æquitatem ex jure pignorandi, quod singulis competere existimant, ostendere conantur Grot. *de jure belli et pac.* III. 2. 7. 3. et Bodin. *de Rep.* I. 10. Sed hanc sententiam jure merito rejecit Hert. *ad Pufend.* VIII. 6. 13. et ante eum Zieg. *de jure majest.* I. 34. §. ubi hic §. XXXII. jus illud magis ex jure belli derivari posse, existimat. Et sane si respublica injuriam sibi, ci-vibusque illatam, bello recte vindicat: (§. CCCXLV.) poterit etiam procul dubio ob injuriam uni alterive ci-vium illatam manus alterius rebus injicere, nisi existimare velis, non id, quod minus est, licere reipublicæ, quum plus omnino liceat.

§. CCVI.

Ceterum, quum in statu naturali defensionis jus tantisper duret, dum hostis animum hostilem nondum de-posuit, (Lib. I. §. CLXXXIII. 25.) eum vero non de-quomo- posuisse videatur, qui eo se adduci non patitur, ut do im-nobisem redeat in gratiam, sed quasvis honestas pa-perium eis conditiones respuit: (ibid. *) 73) injuria sane non in victos fit victo, si persecutur jus suum, donec debellatum sit, adquirat 74) ipsumque sibi imperium in victos vindicet, illudque 75) suo arbitrio constituat, (§. CXLVI.) et 76) tamdiu exerceat, donec vel inita pace certi quid statuantur, vel 77) gens vi oppressa, re nondum composita sese in pristinam libertatem vindicet, vel à priore im- perante liberali caussa manu adseratur.*)

*) Et tunc quoque utroque casu æquissimum est, ut urbes, pro-

provinciae, gentesque recuperate gaudeant jure postlimi-nii: (§. CCIV. 69.) adeoque priora jura recipient, si nullis nulla culpa, cur in hosceum potestatem pervenerint, possit imputari, aut certe non admodum liquidum sit, an hosti acris resistere potuerint. Hinc quum reipublicæ Ul-trajectinæ, discedentibus Gallorum præsidiis, de jure ~~æg~~ ^{æg} controversialis mota esset à Friesiis, eo quod illa sese ultro deditus diceretur: Ultrajectini tamen priorem locum et statum recuperarunt. Huber. *Prælect. ad Digest. Lib.* XLIX. tit. XV. §. IX. Aljud tamen dicendum omnino vi-detur, si urbs vel provincia, quæ immemor fidei, impe-rantibus datæ, ad hostes ultro desciverat, armis recupe-retur. Tunc enim indigna omnino esset hoc beneficio, ac proinde victoris in arbitrio, est, cujus illam conditionis esse velit. Tale exemplum à Romanis factum novimus in Brutios, Lucanos, Campanos, qui ad Hannibalem defe-derant, et maxime in Capuam, quæ tantum abest, ut pris-tina jura receperit, ut jure municipii, magistraribus, agro' privata, in præfecturæ formam redacta sit. Liv. XXVI. 16. sequ.

§. CCVII.

Alterum jus majestatis, quod transeuntibus accense-ri potest, est JUS PANGENDI FOEDERA, per quæ intel-ligimus conventiones gentium liberarum de rebus, ad foedus, utriusque, vel alterius reipublicæ utilitatem pertinenti. id que bus. Ex qua definitione satis patet, 78) eorum alia es-^v e*l* ^æ*qualia*, in quibus par est omnium foederatorum quia 1e conditio: alia 79) *INÆQUALIA*, in quibus non par et vel in-æquum jus omnibus tribuitur, sed alius foederatus dete-rioris, aliis melioris conditionis est: id quod 80) tum ratione PRÆSTANDORUM, tum ratione MODI PRÆ-STANDI, contingere posse, exempla quamplurima docent.*)

*) Sic sape foederatus potentior minus potenti promittit subsi-dia pecuniaria, vel certum copiarum, vel navium, et classia-riorum numerum, et sibi, vel nihil, vel parum restipulatur. Tunc inæquale est foedus ratione PRÆSTANDORUM. At sape foederibus caverunt, ut respublica una alteram co-miter veneretur, nec cui bellum injussu alterius faciat, ne classem habeat, ut tributum annuum pendat, ne fa-bros habeat, neque ferro, nisi in agricultura, utatur. I. Samo-

Sam. XIII. 19. 20. Quod et in primo foedere Porsenæ cum populo Romano expressum esse, monet Plin. *Hist. nat.* XXXIV. 14. Quæ omnia sunt foedera inequalia ratione MODI PRÆSTANDI, siquidem alter foederatorum alterius veluti clientem se hoc præstandi modo profitetur.

§. CCVIII.

Itenque vel sim- plex amicitia vel singularis præsta- tionis. Quumque gentes liberæ de rebus omnibus, quæ ad unius, vel utriusque reipublicæ, utilitatem pertinent, pacisci possint: (§. CCVII.) sequitur, 81) ut et ea, quæ jam antea ex juris naturæ præscripto debentur, sibi stipulari queant gentes et res publicæ: quæ foedera SIMPLICIA vel AMICITIAE vocare licebit, *) et 82) alia, ad que præstanta alias gens genti non esset obstricta: qualia foedera SINGULARIS PRÆSTATIONIS adpellamus: Et 83) priora quidem ideo non sunt frustranea, quod et non alia est certa ratio alterum ad præstanta officia humanitatis obligandi, quam per pacta, (Lib. I. §. CCCLXXXVI. 2.) et sæpe contingit, ut per bellum cesserent officia humanitatis, (§. CCI. 52.) adeoque vel maxime necessarium est, ut per pactiones et foedera redintegretur amicitia.

*) Ad hæc foedera Grotius *de jure belli et pac.* III. 15. 5. refert etiam ea, quæ de jure hospitii, et de mutuis commerciis ineuntur, quatenus gentes utraque sibi invicem jure naturali debeant. Enimvero quum jus hospitii plura complectentur officia, quæ ex solo jure naturali non debebantur, de quibus accurate, suo more, egit Jo. Schilterus *de jure hospitii diss.* II. utrum vero extraneis, et quæ commercia, concedenda sint, in cujusvis reipublicæ summorumque imperantium arbitrio possum sint: (§. CLXXXIX. 186.) vix est, ut umquam hæc foedera ad ea referri queant, quibus sibi gens à gente nihil aliud, quam quod jure naturali debetur, stipuletur. Sane de nullis foederibus difficultiorem esse consultationem, quam de foederibus commerciorum, exemplo ex Jac. Basnagii *Hist. Belg.* Tom. I. p. 34, et 419. ostendit vir celeberrimus, Jo. Jac. Maseov. *diss. de foeder. commerc.* §. VI. et foederum istorum memoriam in nummis consecrarunt Athenienses, Smyrniæ, Ephesini et Alexandrini, ceu idem vir doctissimus probavit ex Ezech. Spanh. *de usu et præst. numism.* Diss. III.

Sam. IV. 14. et Diss. XIII. n. IV. nec non ejusdem Orbe Rom. Cap. IV. Vaillantio *de nummis Inv. Græc.* p. 221. quis vero fœdus simplex amicitia diuturnam consultationem require, aut dignum videri, quod his monumentis æternitati consecretur, dixerit?

§. CCIX.

Utile alicui genti aliquid esse potest vel pacis, vel belli tempore: ex eoque consequitur, 84) ut foedera Foedera alia ad PACEM, alia ad BELLUM pertineant. Quumque quædam plerumque intersit reip. et pacem quammaxime stabilem pacis et diuturnam esse, et cives fructum inde capere quam tempore uberrimum ad priorem finem merito referimus 85) reineuan fœdera fidejussoria, quibus, pacis leges sancte servatum iri, fide sua promittunt, auxiliumque parti læsæ pollicentur sponsores pacis: *) 86) fœdera item de munimentis novis non exstruendis, vel 87) præsidiis nostris in munimenta quædam tuendorum finium caussa admittendis, quæ vocantur barriere-tractaten: 88.) de subditis militibusque fugitivis non recipiendis: 89) de receptu hostibus non dando, et similia: ad posteriora 90) fœdera, quæ commerciorum mutuorum causa ineuntur.

*) De hi, foederibus legi meretur. Ulr. Obrechti *diss. de sponsore pacis*, que inter academicas septima est, et Henr. Coccœji *de guarantia pacis.* Francof. Juxta Viadr. MDCCII. ni Præcipua, quæ hic moverii solet, quæstio hæc est, an qui pro pace tuenda spöonderunt, generatim ad ineundam belli societatem obstricti sint, ex quacumque caussa pacis leges violentur? Id quod recte jam pridem negavit Pufendorffius *de jure nat. et gent.* VIII. 8. 7. si ex nova causa pax rumpatur. Ut enim omnes fidejussiones sunt stricti juris, et absurdâ futura esset creditoris postulatio, qui à fidejussore exigeret debitum, quod post fidejussionem demum contrarerit debitor principalis: ita non magis iusta esset postulatio principis, vel reipublicæ, urgentis, ut pacis sponsor arma corripiat, si bellum ex nova plane caussa exarserit. Neque enim iste spöondit, nisi in eum casum, si pax conventa rupta fuerit. Pax autem, ceu recte observavit Grotius *de jure belli et pac.* III. 20. 27. sequitur, tunc demum rupta censemur, si aliquid factum est vel con-

tra id, quod omni paci inest, vel contra id, quod pacis legibus expressum est, vel contra id, quod ex cuiusque pacis natura debet intelligi: Res procul dubio verissima est, quod ad thesin attinet: quamvis, ubi in hypothesi queritur, sitne hic *casus fœderis*, nec ne? tota hæc quæstio innumeris implicata sit erroribus, ceu exempla recentissima satis superque ostendunt.

S. CCXI. *In negotiis, aliud ad
versus, ut in fœderis, non: pacem illud*

Sed et belli temporibus varia fœdera utilitatis suæ caussa pangunt gentes liberæ, sive cum AMICIS, sive cum ipsis HOSTIBUS. Ut enim cum illis paciscuntur, modo 91) de jungendis adversus communem hostem vi-ribus, qualia sunt illa, quæ vocantur *ofvnd defensiv-allianzen*, modo 92) de libero transitu per territorium, et commeatu concedendo, modo 93) de se bello non interponendo; quæ fœdera dicuntur *neutralitats-tractaten*: ita cum his sæpe convenitur, modo 94) super tributis pendendis, 95) vel dedendis urbibus, modo 96) de captivis redimendis permutandisve, de quibus fœderibus, quæ vocantur *cartels*, ex instituto egit Hert-diss. de lytro: modo 97) de induciis aliquot horarum, dierum, vel mensium, concedendis, *) et similiibus, quæ in bello incidere solent, negotiis.

*) Ubi querri solet, à quo momento tempus illud currat? Evidem Grot. de jure belli et pac. III. 21. 5. à quo die mensura aliqua temporis incipere dicatur, eum diem intra mensuram non esse statuit: sed eum jam solide refellit Pufendorff. de jur. nat. et gent. VIII. 7. 8. Ita rectius ac simplicius creditur, si inducias placuerint à Kalendas Iuliis ad Kalendas Septembres, utrasque illas Kalendas comprehendis: itemque, si à Kalendas Iuliis per trigesita dies facta sint, Kalendas Iulias primum illarum diem esse, et priusdem dum Kal. Augusti jus arma contipiendi re-viviscete.

S. CCXII.

Præterea utilitas illa, ob quam fœdera iniri solent, vel ad personam imperantis pertinet, vel ad ipsam rem-publicam. Ex quo sequitur, 98) ut fœdera alia PER-

SONALIA, alia REALIA sint, et 99) illa cum persona ex-persona-spirent: hæc, extinctis etiam populi rectoribus, qui illa, quæ illa inierunt, perdurent. Ex ipsis vero definitionibus, dam re-hoc paragrapho datis, facile intelligitur, 100) fœde-lia sunt, ra omnia, quæ ad conservandum tantum principis vel familiæ statum sunt comparata, personalia; quæcum-que vero ad ipsius reipublicæ utilitatem facta sunt, realia esse.*) Ad quam unicam regulam ea omnia, quæ Pufendorffius de jure nat. et gen. VIII. 9. 6. sequ. disseruit, quam commodissime referri possunt.

*) Aliquoties hæc quæstio incidit, imperio Regibus à Romanis abrogato. Quum enim Sabinis fœdus intercessisset cum regibus: statu reip. in popularem commutato, negarunt Sabini, Romanos ex fœderibus illis, cum Tarquinio initis, fructum capere posse, bellumque indixerunt Romanis, a: α-νομίνως ορθού ὁνεγδῶν, πατέρων ταγμάτων οφελούσις ἀ-γ-κεῖται, τοτε ἐπισχετόντες δόκει, quasi soluto fœdere, post ejec-tum regno Tarquinium, quocum fœdus ictum fuerat. Dionys. Hal. Ant. Lib. V. p. 307. Idem postea anno ab U. C. CCLXVIII. caussati sunt Hernici, negantes, fœdus sibi umquam intercessisse cum populo Romano: quod autem cum rege Tarquinio ictum sit, se jam finitum existimare, quum is imperio exsultus in exsilio sit mortuus. Dionys. Lib. VIII. p. 530. Sed quum uterque populus, armis Romanorum victus, fœdus hoc iniisset, (Vid. Dionys. ibid. Lib. IV. p. 252. sequ.) nemo dubitare poterat, quin id non cum solo Tarquinio, sed cum ipsa reipublica Romana es-set initum, adeoque illud, et pulso Tarquinio, perdudae-re oporteret.

S. CCXII.

Quod reipublicæ utile est, id et sociis fœderatisque illius reip. prodest: ac proinde 101) fœderibus non modo nobis, verum etiam sociis et fœderatis, consu-lere solemus, 102) sive illorum generatim fiat mentio, sociis sive speciatim et nominatim exprimantur. Ubi res ipsa prosint docet, 103) posteriore casu non ad alios proferendum esse fœdus, quam qui nominati sunt in fœderis legibus: 104) priore autem illud omnibus sociis prodesse, qui tempore icti fœderis socii fuerunt, 105) non illis, qui postea demum adsciti sunt, *) quum pacta ad ea,

de quibus non fuit cogitatum, non sint producenda,
(Lib. I. §. CCCXIII. 21.)

*) Ex facto hæc incidit quæstio, quum Hannibal Saguntum obsidione premeret. Romani enim, Hannibalem eos in-juste adortum, querebantur, quia ex icto cum Carthaginensis foedere, et à sociis Romanorum abstinere teneantur Carthaginenses. Hi foedere comprehendendi negabant Saguntinos, quia eo tempore, quo foedus esset ini-tum, nondum fuerint socii. Polyb. Hist. III. 29. Liv. XXI.

29. Sed quamvis Romanorum caussam tuncatur uterque scriptor: non dubitarem tamen ego accedere Grotio, qui de jure belli et pac. II. 16. 13. et Carthaginensis non obstitisse illud foedus existimat, quo minus Saguntinis bellum inferrent, et Romanis jus fuisse, novos socios adsciscere, eosque adversus Carthaginem vim defendere, statuit. Nam nec Romani futuri sociis diserte cave-rant, adeoque exigere à Carthaginensis non poterant, ut ea, quæ expressa non fuerant, et de quibus cogitare vix poterant, subintelligerent: nec Carthaginenses sibi stipulati erant à Romanis, ne novos sacerdos adsciscerent, ac proinde nec ob sistere poterant Romanis, novorum etiam sociorum caussam suscipientibus.

§. CCXIII.

Ceterum per se patet, quia foedus est liberarum gen-
sium vel rerumpublicarum conventio, (§. CCVII.)
Quid sponsio- 106) foedus neminem pangere posse, præter eos, qui-
nes, et bus ut ita paciserentur, vel expresse, vel tacite, vel
quidcir- præsumtive, mandatum sit. Quare 107) quod ministri
ca eas summæ potestatis, sine ejus mandato, promiserunt,
justum ratihibitione non sequuta, non foederis, sed SPONSIONIS
sic? siomine venit. Hinc certum quidem est 108) rempubli-
cam non teneri, ut ratum habeat pactum, injussu suo
iustum: 109) certum quoque, ministrum reipublicæ,
quacum pactus est, ad satisfactionem esse obligatum,
quæ ex faciali Romanorum iure in eo consistebat, ut
nudus, revinctis in tergum manibus, dederetur: *)
at 110) certum quoque est, plerumque cavillationem
sapere exceptionem non dati à republica mandati, quum
respublica, quæ ei em summa cum potestate præfecit
exercitus vel provinciæ, eidem merito omnia censeatur
man-

mandasse, sine quibus exercitus, vel provincia, immo ipsa res publica, servari non posset.

*) Exempla duo illustria sunt apud Romanos, sponsio pu-ta Caudina, et Numantina, apud Liv. IX. 8. sequ. LV. 15. Et Romani quidem tum irritum esse volebant foedus, quo Postumius Cos, et alii duces, exercitum ex Furculis Cau-dinis expediverant, quemadmodum nec ratum habebant turpem Hostili Mancini pactionem cum Numantinis, caus-sati, utramque conventionem suo injussu factam esse. Sed quis dubiter, quin; exercitu in anticipi periculo con-stituto, ducibus omnia concessa sint, sine quibus periculo explicari non posset, et quæ tum è republica, tum è re-militum esse, animadvertant? Omnino ergo aut ratæ ha-nobenda sponsiones illæ, aut res in illum statum, in quo ante sponsionem fuerat, restituenda fuisse, si fidei ser-viantiores, quam in excogitandis cavillationibus inge-niores esse voluissent Romani. Vid. omnino Christ. Tho-masii et Ge. Beyeri dissertationes de sponsionibus Caudina et Numantina.

§. CCXIV.

Quia porro foedera ineunt gentes liberæ: (§.
CCVII.) facile intelligitur, 111) nihil interesse, nos- An fo-
træne religioni addicti sint, an alii, quam nos pro dera
impia vel detestabili habemus: quia quemadmodum pri-pangere
vato non turpe est, cum alio, à religione sua alieno, liceat
pacisci et contrahere: ita nec reipublicæ, vel ejus rec-cum infi-
toribus, vitio jure vertitur, si cum infidelibus ita p-a-ctibus?
eiscantur, prout id exigit reipublicæ utilitas. Nec ju-re divino *) quidquam circa hanc veritatem, rectæ rationis principiis subnixam, mutatum esse, erudi.e ac solide demonstravit Grot. de jure belli et pac. II. 15.
9. seq.

*) Sic sane constat, ante legem Mosaicam foedera cum Abimelecho contraxisse Abramum et Isaacum, cum La-bane, quem idola coluisse certissime constat, Jacobum Gen. XXI. 22, sequ. XXVI. 26. XXXI. 44. Nec legem Mosai-cam, jam latam, o' stitisse novimus Davidi et Salomonis, quo minus foedus cum Hieromo, Tyiorum rege, face-tent. II. Sam. V. 11. I. Reg. V. 12. Et quis, quæso, ig-norat foedera evvaxina Abrahami cum Escole et Ane-